

Bachelorthese

**HET PERSPECTIEF NEMEN VAN DADERS:
IS ZEGGEN OOK DOEN?**

Lara Schenk (s1340247)

Februari 2015 – Juni 2015

Universiteit Twente

Faculty of Behavioural, Management and Social Sciences (BMS)

Psychologie van Conflict, Risico en Veiligheid (CRV)

Eerste begeleider: Dr. Sven Zebel

Tweede begeleider: Dr. Margôt Kuttschreuter

Inhoud

Abstract	3
Het Perspectief Nemen van Daders: Is Zeggen ook Doen?	3
Perspectief Nemen	6
Invloed van Tijd op Perspectief Nemen	10
Methode	12
Design	12
Deelnemers	12
Materiaal & Procedure	13
Beschrijving van het misdrijf	14
Afhankelijke variabele ‘Empathie’	15
Afhankelijke variabele ‘Attitude’	15
Manipulatiecheck	16
Afhankelijke variabele ‘Zwaarte van straf’	16
Onafhankelijke variabele ‘Tijd van invullen’	16
Resultaten	17
Algemeen Beeld	17
Randomisatiecheck	19
Manipulatiecheck	19
Invloed van tijd	20
Uitschietercheck	22
Invloed van attitude	24
Discussie	24
Invloeden op perspectief-nemen	25
Invloeden op tijd	27
Conclusie	30
Referenties	32
Appendix	38

Abstract. In this study the effects of perspective-taking on empathy and attitude toward an offender, as well as on participants' opinion about appropriate penalties for this offender were examined. It was expected that participants who were instructed to take the perspective of the offender would report more empathy and a more positive attitude, and were likely to give less severe penalties than participants who did not get the instruction to take the offender's perspective. In addition, the effect of time was examined as well by using the same questions about empathy, attitude and appropriate penalties; it was expected that the mentioned above effects would increase after one week. To test the expectations, a 2 (perspective-taking vs. control) x 2 (time of filling out the questionnaire: immediately vs. one week later) mixed factorial design was employed (N = 75). Little support was found for the hypotheses; the perspective-taking manipulation did not affect empathy, attitudes or severity of penalties imposed. This illustrates the complex nature of the phenomenon perspective-taking as there seem to exist more factors which determine whether perspective-taking causes positive effects or not. The results of this study, several factors which may play a role in determining the effects of perspective-taking and implications for further research are discussed.

Het Perspectief Nemen van Daders: Is Zeggen ook Doen?

18 februari 2008: Jiske B. ziet hoe een vrouw voor het Groot Winkelcentrum Overvecht te Utrecht in haar auto stapt en stapt bij haar achterin. Ze houdt de vrouw een mes aan de keel en beveelt haar naar een hek te rijden. Als de vrouw dit zou doen, dan zou er niets gebeuren, zegt Jiske. Tijdens het rijden neemt Jiske de portemonnee van de vrouw uit de tas en haalt er een bankpasje en een mobiel uit. Wanneer ze aan de hek zijn aangekomen, wordt de vrouw door Jiske gedwongen haar pincode te vertellen. Verder vraagt Jiske om de autosleutels van de vrouw en gooit deze vervolgens samen met het mobieltje achterin de auto op de grond. Ze geeft de vrouw de instructies om drie minuten in de auto te blijven zitten

voordat ze weg kan gaan. Ze zegt ook dat de vrouw in de gaten wordt gehouden. De vrouw rijdt hierna naar het politiebureau. Ze belt haar bank. Het blijkt dat er even daarvoor €1.000 van haar rekening was afgehaald (gebaseerd op strafzaak ECLI:NL:RBURT:2008:BE9318, opgevraagd via rechtspraak.nl).

Hoe beoordelen mensen criminele daden zoals hierboven, als ze hiermee geconfronteerd worden? En welke straf vindt men gepast? De discussie daarover hoe met criminelen moet worden omgegaan, heeft een lange traditie in Nederland (Muller & Vegter, 2009). Rond de 16^e eeuw ging het vooral om afschrikking en vergelding. Wetsovertreders werden opgehangen, kregen een lijf- of zelfs de doodstraf. Deze visie veranderde rond de 18^e eeuw. Toen was er een ontwikkeling richting resocialisatie te zien (Muller, & Vegter, 2009). Men ging ervan uit dat criminelen niet zomaar opgesloten moesten worden, maar dat hun gedrag verbeterd kon worden, zodat ze uiteindelijk weer terug naar de samenleving konden keren. Deze gedachten manifesteerden zich in de wet, bijvoorbeeld in het tot vandaag geldende resocialisatiebeginsel¹, en bleven lange tijd van belang.

Voor na de Tweede Wereldoorlog was het resocialisatie-ideaal heel sterk vertegenwoordigd. Sinds de jaren zeventig lijkt de houding ten opzichte van criminelen echter te veranderen. De resocialisatiegedachte trad in de achtergrond, in 2005 waren er in totaal 17.600 gedetineerden in Nederland, een ongekend aantal (Muller & Vegter, 2009). Inmiddels is er weer een daling te zien, wat onder andere met bezuinigingen te maken heeft; bijvoorbeeld worden steeds meer gedetineerden onder elektronisch toezicht gesteld, omdat dit minder kost dan het verblijf in het gevangenis (Muller & Vegter, 2009). Als men even de media inzielt, wordt de veranderde houding duidelijk: “Zwaar misdrijf verdient een zware straf” (Eerdmans, 2009), “Strenger straffen kan werken” (socialevraagstukken.nl, 2011) of

¹ “Met handhaving van het karakter van de vrijheidsstraf of de vrijheidsbenemende maatregel wordt de tenuitvoerlegging hiervan zoveel mogelijk dienstbaar gemaakt aan de voorbereiding van de terugkeer van de betrokkene in de maatschappij”, Artikel 1, lid 2 PBW

“We moeten enorme vuist maken tegen criminaliteit” (v.d. Wal, 2014) heet het daar. Ook wetenschappelijk onderzoek houdt zich met de vraag bezig hoe burgers tegen het straffen van daders aankijken (e.g. de Roos, 2011). Hieruit blijkt echter dat er “geen consensus is bij de burger” (Jensma, 2011). Het is alsnog een recent politiek onderwerp. In het bijzonder staatssecretaris Fred Teeven van Veiligheid en Justitie is voorstander voor hardere straffen (Rijksoverheid, 2011). Strengere straffen voor jonge criminelen, de invoering van het adolescentenstrafrecht en een vermeerderde inzet van elektronisch toezicht waren en zijn onderwerpen die in de Tweede Kamer worden besproken (Rijksoverheid, 2013). Dit heeft er mee te maken dat politici het “vertrouwen van het publiek in de rechterlijke macht” (van der Meer, 2004) bedreigd zien. De manier waarop mensen crimineel gedrag en gepaste consequenties hiervoor beoordelen, heeft dus niet alleen invloed op hun individuele tevredenheid over het politiek gebeuren of hun veiligheid, maar kan op lange termijn mogelijk tot maatschappelijke onrust leiden.

Maar hoe komen mensen tot dit soort beoordelingen over daders? Er bestaan een aantal factoren die van invloed zijn. Een belangrijke rol speelt bijvoorbeeld de attitude die mensen richting anderen hebben (Ajzen, 1991), gedefinieerd als “a learned global (typically emotional) evaluation of an object (person, place or issue) that influences thought and action” (Perloff, 2003). Deze is echter niet onveranderbaar: Men gaat ervan uit dat de attitudevorming beïnvloed kan worden als mensen het perspectief van een ander nemen (Batson, et al, 1997).

Onderaan worden enkele factoren besproken die van invloed kunnen zijn op de beoordeling van daders en hoe deze onderling samenhangen. In aansluiting daaraan wordt in deze studie onderzocht hoe deze factoren de beoordeling van een dader beïnvloeden als deelnemers fictieve straffen voor een specifieke dader moeten opleggen.

Perspectief Nemen

Perspectief nemen wordt gedefinieerd als “the active consideration of others’ mental states and subjective experiences” (Todd, & Galinsky, 2014). Het is een veel onderzocht fenomeen, bijvoorbeeld bij het zoeken naar succesvolle manieren om vooroordelen te verminderen (Beelmann, & Heinemann, 2014; Galinsky & Ku, 2004; Shih, et al., 2009; Vorauer, & Sasaki, 2014). Onderzoekresultaten laten zien dat het nemen van het perspectief van een ander vooral tot positieve veranderingen leidt. Als deelnemers het perspectief van één individu uit een bepaalde groep moeten nemen, lijken hun oordelen over de hele groep in een positieve richting te veranderen (Batson et al, 1997; Dovidio et al, 2004). Deze studies hebben betrekking op expliciete attitudes, dat wil zeggen attitudes die door de deelnemers zelf waargenomen en gerapporteerd worden. Hiertegenover staan impliciete attitudes. Dit zijn onbewust aanwezige attitudes, die een beoordeling beïnvloeden zonder dat een persoon zich hiervan bewust is. Ook deze lijken door perspectief-nemen positief beïnvloed te kunnen worden (Todd et al., 2011).

Een positieve attitudeverandering hoeft echter niet altijd het geval te zijn. In de boven genoemde studies worden alleen negatieve stereotypen gebruikt. In deze gevallen is er meestal een reductie van de negatieve oordelen over anderen te zien. Gebruikt men echter zowel positieve als negatieve stereotypen, dan kan perspectief-nemen ook tot gevolg hebben dat positieve opvattingen over positief geassocieerde personen (zoals dokters) gereduceerd worden (Wang, et al., 2014). De auteurs concluderen hieruit dat “perspective-taking reduces stereotyping, regardless of target valence” (Wang, et al., 2014). Uit onderzoek van van Prooijen en Coffeng (2013) blijkt zelfs dat perspectief-nemen negatieve stereotypes kan versterken. In deze studie kregen deelnemers de taak om te evalueren welke straf gepast is voor verschillende daders. Verder moesten deelnemers het perspectief van een bepaalde dader nemen, of van een dader die waarschijnlijk van buitenlandse oorsprong is, of van een die waarschijnlijk geen buitenlander is. Perspectief-nemen leidde in beide gevallen tot de opvatting

dat de buitenlandse dader een zwaardere straf verdient dan de niet-buitenlandse dader, hoewel allebei hetzelfde misdrijf hebben gepleegd. Deze tendentie om meer negatieve opvattingen over buitenlandse vreemdelingen te hebben, wordt racial bias genoemd. Deze bias hangt samen met een andere bias: de ingroup bias, de tendentie om de voorkeur aan leden uit de eigen groep te geven. De niet-buitenlandse dader zou in het onderzoek tot de ingroup van de deelnemers behoren. Volgens de auteurs leidt perspectief-nemen tot een verhoging van deze racial bias, waarschijnlijk omdat deelnemers zich in verhoogde mate met hun ingroup identificeren en de ingroup bias versterkt wordt; hierdoor vallen de opvattingen over leden uit de ingroup duidelijk positiever uit dan opvattingen over iemand uit een outgroup, in dit geval de buitenlandse vreemdeling.

Verder heeft perspectief-nemen invloed op het uiteindelijke gedrag van mensen (Todd et al., 2011). Dit kunnen positieve effecten zijn: in een onderzoek van Clore en Jeffrey (1972) gaven deelnemers in de perspectief-neem conditie gehandicapte scholieren meer financiële ondersteuning dan deelnemers die geen perspectief namen. Er kunnen echter ook negatieve effecten op gedrag ontstaan, bijvoorbeeld gedragen zich deelnemers die het perspectief van stereotype personen innemen, ook meer stereotypisch, wat zelfs tot een verslechterde taakprestatie kan leiden (Galinsky et al., 2008).

Het blijkt dus dat het perspectief-nemen veelzijdig, en niet maar in een richting kan werken. Positieve effecten zijn waarschijnlijk. Het mag echter niet vergeten worden, dat er ook de mogelijkheid tot ongunstige consequenties bestaat.

Empathie. Hoe kan het nemen van het perspectief van een ander überhaupt van invloed op de perspectief-nemer zijn? Er blijkt een directe relatie tussen (positieve) effecten van perspectief-nemen en empathie te bestaan: Wanneer mensen het perspectief van een ander moeten nemen, leidt dit tot verhoogde empathie, wat weer in een veranderde waarneming van de ander resulteert (Batson, et al., 2002; Skorinko, et al, 2014). Empathie, gedefinieerd als “an other-oriented emotional response congruent with the perceived welfare of another” (Batson,

1991), lijkt dus een mediërende rol te spelen. Ook als er verschillende sterke manieren van perspectief-nemen gebruikt worden, wordt empathie automatisch gestimuleerd (Myers, Laurent, & Hodges, 2013). Dit effect van perspectief-nemen, gemedieerd door empathie, lijkt sterker te zijn als positieve veranderingen het resultaat van de perspectief-neem manipulatie zijn (Skorinko, et al., 2014).

Attitude. Een tweede aspect is attitude. Miller, et al. (1999) hebben het perspectief-nemen in een criminele context onderzocht. Volgens hun zou het zoeken naar verklaringen voor crimineel gedrag door deelnemers tot een tolerantere attitude tegenover daders leiden. Attitude is van groot belang als het daarom gaat hoe mensen handelen, zoals bijvoorbeeld in de Theory of Planned Behavior aangegeven wordt (Ajzen, 1991). Volgens deze veel onderzochte en empirisch gesteunde theorie (Ajzen, 2011; Askew, et al, 2014; Mankarious, & Kothe, 2014) speelt attitude naast de factoren ‘subjectieve normen’ en ‘waargenomen gedragscontrole’ een belangrijke rol bij het ontstaan van gedrag. Bijvoorbeeld iemand met een positieve attitude tegenover sporten (“Ik vind sporten goed, omdat het gezond is”) zou een grotere neiging hebben om regelmatig te sporten dan iemand met een negatieve attitude. Bij het beoordelen van een gepaste straf voor Jiske hierboven is de attitude die de persoon tegenover de dader en crimineel gedrag in het algemeen heeft, dus wellicht een bepalend aspect. Attitudes kunnen echter veranderen (Aronson, et al., 2007). De attitudeveranderingen in het onderzoek van Miller, Gordon en Buddie worden verklaard door “a variety of cognitive and affective processes [...] as a result of explaining their actions”. Zo zijn mensen volgens de auteurs meer geneigd om over de achtergronden, de redenen en eventuele rechtvaardigingen van criminele handelingen na te denken, wanneer ze deze moeten verklaren.

Empathie-attitude model. Verder lijken de eerder genoemde factoren empathie en attitude niet alleen ieder voor zich een rol te spelen, maar ook samen te hangen. Wanneer mensen meer empathie tonen, veranderen hun attitudes in een positieve richting (Batson, et al., 2002). Deze verbinding tussen het tonen van empathie en een attitudeverandering wordt in

het empathy-attitude model van Batson (1997) verklaard. Volgens dit model ontstaan er gevoelens van empathie wanneer iemand het perspectief van een individu uit een gestigmatiseerde groep moet nemen. Deze gevoelens leiden ertoe dat er meer waarde aan het welzijn van het individu gehecht wordt, wat weer in een positievere attitude resulteert. Niet alleen de attitude tegenover het individu, maar ook tegenover de hele gestigmatiseerde groep verandert dan in een positieve richting. Met betrekking op de casus zou dit betekenen dat mensen die het perspectief van Jiske nemen, meer empathie ervaren en daarom een positievere attitude tegenover haar, en eventueel andere soortgelijke daders zouden kunnen ontwikkelen.

Op de Stoel van de Rechter: Beoordelen van Strafzaken

Er bestaan verschillende methodes om te onderzoeken hoe mensen tegen daders aankijken. Een veel gebruikte manier is het implementeren van een vragenlijst, vaak in de vorm van een Likert-schaal (Mandrachia, Shaw, & Morgan, 2013). Respondenten moeten dan aangeven hoeverre ze met een bepaalde stelling het eens zijn (1: helemaal mee eens; 7: helemaal me oneens).

Een alternatieve manier is om hun een straf voor deze daders vrij en naar eigen keuze te laten opleggen. Deelnemers worden dan “op de stoel van de rechter” gezet. Op die manier werd de studie “De burger als rechter” uitgevoerd (Ruiter, et al., 2011). Hun opvattingen werden op een meer directe manier dan door bijvoorbeeld een vragenlijst onderzocht. Ook al werden de aangegeven straffen niet daadwerkelijk uitgevoerd, wordt dit laatste als meer direct beschouwd. Dit heeft er mee te maken dat deelnemers daadwerkelijk iets over de strafmaat moeten zeggen en op die manier direct over een persoon oordelen, en niet over een stelling die over de persoon in kwestie gaat.

Invloed van Tijd op Perspectief Nemen

De genoemde studies over de effecten van perspectief nemen zijn vooral gericht op een direct meetbare attitudeverandering richting targets, maar minder op de vraag hoe stabiel deze verandering is. In een studie van Zun, et al. (2004) werd geprobeerd om de attitudes van deelnemers over geweld van jongeren door middel van een interventieprogramma te veranderen. Er bleek na 6 en na 12 maanden geen sprake van attitudeverandering te zijn. Er bestaat echter ook onderzoek waaruit het tegendeel blijkt (Batson, et al., 1997; Lemmer & Wagner, 2015). In een meta-analyse van Lemmer en Wagner (2015) worden etnische attitudes die door verschillende interventies werden veranderd, kort na de interventies zelf en na een tijdsinterval van minstens een maand gemeten. Na een maand bestaan de veranderde attitudes nog steeds. Ook als het gaat om de attitude richting daders, in dit geval moordenaars, lijkt er sprake van een langdurig, zelfs toenemend effect te zijn (Batson, et al., 1997). In het onderzoek van de laatst genoemde auteurs werden deelnemers gevraagd om het perspectief van een moordenaar in verschillend sterke mate te nemen (high-level vs. low-level conditie). De invloed van deze manipulatie werd direct hierna én na een tot twee weken later gemeten. Direct na de manipulatie was er nauwelijks verschil tussen de twee groepen te herkennen wat betreft empathie en attitude richting de moordenaar. Na een en twee weken bestaat er echter een significant verschil: deelnemers uit de high-level perspectief neem conditie rapporteren duidelijk meer empathie en positievere attitudes dan deelnemers uit de low-level perspectief-neem groep. De auteurs nemen aan dat dit vertraagde effect ontstaat omdat deelnemers zich bij de directe meting bewust zijn van de manipulatie. Ze begrijpen, dat perspectief-nemen een positieve invloed zou moeten hebben en proberen zich tegen deze positieve invloed richting een moordenaar te verzetten. Wanneer ze zich niet bewust zijn van deze manipulatie, treedt het effect van perspectief-nemen echter wel op – ook nog na een tot twee weken. De auteurs concluderen hieruit dat “the empathy-attitude effect is not as short lived as we had feared.”.

Samenvattend wordt vooral duidelijk, dat er geen consistent patroon voor de effecten

van perspectief-nemen over de tijd bestaat. Uit sommige studies blijkt dat er geen stabiel effect van perspectief-nemen bestaat (Zun et al., 2004), resultaten van anderen laat het tegendeel zien (Batson et al, 1997). Omdat de invloed van tijd een nauwelijks onderzocht aspect van perspectief-nemen is, wordt de focus van de recente studie op dit onderwerp gelegd. Vooral de resultaten van de laatst genoemde studie van Batson, et al. (1997) worden in de studie meegenomen, omdat in deze attitudes richting een groep (moordenaars) onderzocht werden die relevant zijn voor de onderzochte groep in dit onderzoek (strafdadars in het algemeen).

Er worden de volgende hypothesen voor dit onderzoek opgesteld:

- 1.) Personen die de instructie krijgen om het perspectief van een dader te nemen, ervaren meer empathie, hebben een positievere attitude richting daders en leggen minder zware straffen op dan deelnemers uit de controlegroep (i.e. hoofdeffect van de onafhankelijke variabele perspectief-nemen op de afhankelijke variabelen empathie, attitude en zwaarte van straf).*
- 2a.) Na 7 dagen zal het effect van perspectief-nemen sterker zijn dan direct na de manipulatie. Deelnemers die het perspectief namen, ervaren meer empathie, hebben een positievere attitude en leggen minder zware straffen op dan 7 dagen geleden; dit effect zal bij deelnemers uit de controlegroep niet optreden (i.e. interactie-effect van de onafhankelijke variabelen perspectief-nemen en tijd op de afhankelijke variabelen empathie, attitude en zwaarte van straf).*
- 2b.) Het in 2a.) genoemde interactie-effect op de attitude verklaart het verschil in de zwaarte van straf (i.e. mediatie-effect van de ene afhankelijke variabele attitude op de andere, afhankelijke variabele zwaarte van straf).*

Methode

Design

Het design van deze studie is een 2 (perspectief nemen vs. controle) x 2 (tijd van invullen: directe beoordeling vs. beoordeling na 7 dagen) mixed factorial design. Er wordt met twee nametingen gewerkt. Voor elk van de metingen wordt een online survey, gegenereerd op Qualtrics, gebruikt.

Tijdens de eerste meting worden deelnemers random aan de perspectief-neem- of aan de controle-conditie toegewezen (between subjects factor; eerste onafhankelijke variabele). Alleen perspectief-nemers krijgen een perspectief neem instructie. Empathie is dan ook de eerste afhankelijke variabele. Verder wordt er een invloed op de attitude van deelnemers verwacht (tweede afhankelijke variabele). Vervolgens krijgen deelnemers uit beide groepen dezelfde taak. Er wordt gevraagd om voor de dader uit een beschrijving een (fictieve) strafmaat naar keuze op te leggen. De opgelegde strafmaat is de derde, afhankelijke variabele van dit onderzoek.

De tweede meting vindt zeven dagen later plaats (tweede onafhankelijke variabele; within subjects variabele). Alle deelnemers worden gevraagd om dezelfde vragenlijst (zonder de beschrijving van het misdrijf) nog een keer in te vullen. Dit is dan de tweede nameting van dit onderzoek; de afhankelijke variabelen blijven dezelfde voor de tweede meting.

Deelnemers

De deelnemers van deze studie worden via e-mail en via de social media geworven. Aan het eerste deel van de studie hebben er 250 personen deelgenomen. Vierentachtig (33,6%) van deze personen vulden de vragenlijst onvoldoende in, dat wil zeggen dat ze stopten met het invullen toen ze naar de beschrijving van het misdrijf kwamen; sommige hebben de survey opgeroepen en direct weer gesloten. De antwoorden van deze personen werden daarom niet in de analyse meegenomen, zodat er totaal 163 (62,5%) personen met

volledig ingevulde vragenlijsten over bleven. Drieënveertig (17,2%) van hun vulden geen e-mail adres en konden daarom niet voor het tweede deel benaderd worden. Aan de resterende 120 (48,0%) deelnemers werd na zeven dagen een uitnodiging voor het tweede deel van de studie gestuurd. Zevenentachtig (34,8%) van hun hebben ook het tweede deel ingevuld, 75 (30,0%) hiervan volledig (dit betekent ook hier dat er direct na het starten weer gestopt werd); alleen de antwoorden van deze 75 personen (totale respons van 30,0% van de oorspronkelijke 250 deelnemers) werden in de analyse meegenomen.

Van deze 75 resterende deelnemers waren 35 (46,6%) in de perspectief-neem conditie en 40 (53,3%) in de controle-conditie. Er hebben 17 (22,7%) mannen en 58 (77,3%) vrouwen deelgenomen. Tweeënzestig (84,9%) van hun hebben de Duitse nationaliteit, 5 (6,7%) de Nederlandse, 6 (8%) een overige en 2 (2,7%) hebben hun nationaliteit niet aangegeven. Tweeënveertig (56%) van de deelnemers zijn tussen 18 en 25 jaar oud, 8 (10,7%) tussen 26 en 35, 14 (18,7%) tussen 36 en 50, en 10 (13,3%) tussen 51 en 70; een persoon (1,3%) heeft de leeftijd niet aangegeven.

Materiaal & Procedure

Onderaan worden opbouw en inhoud van de vragenlijsten beschreven. De afhankelijke en onafhankelijke variabelen worden in dezelfde volgorde uitgelegd als ze in de vragenlijst voorkomen.

Onafhankelijke variabele ‘Perspectief-nemen’. Om de mate aan perspectief-nemen te beïnvloeden, werd bij de helft van de respondenten op de eerste meting een perspectief-neem instructie gebruikt (zie Appendix B). Hierbij werd aan de ene kant het emotionele aspect benadrukt, zoals dit ook in het onderzoek van Batson, et al. (1997) gedaan werd. Aan de andere kant wordt de deelnemer gevraagd om zich voor te stellen wat de dader dacht. Er wordt dus ook een meer cognitief aspect van perspectief-nemen aangesproken (vergelijkbaar met de methode van Todd et al., 2011). De perspectief-neem instructie luidt dan: “Wanneer u

deze beschrijving leest, stelt u zich voor hoe de dader uit de beschrijving zich over de gepleegde daad voelt, wat hij toen dacht en hoe het zijn leven heeft beïnvloed. Probeert u zich helemaal mee te laten nemen door alles wat deze man meegemaakt heeft en probeert u zich voor te stellen hoe hij zich nu voelt.” Deelnemers uit de controle conditie krijgen niet een dergelijke instructie. Zij krijgen alleen het volgende te lezen: “Hieronder volgt een beschrijving van een misdrijf. Lees de beschrijving nu rustig en aandachtig door.”

Beschrijving van het misdrijf. Hierna kregen deelnemers de beschrijving van het misdrijf te lezen. Bij de beschrijving werd daarop gelet dat geen stereotype daders gebruikt wordt, om het optreden of zelfs de verhoging van een racial bias (de tendentie om meer negatieve opvattingen over vreemdelingen te hebben), veroorzaakt door perspectief-nemen, te voorkomen (zie van Prooijen en Coffeng, 2013; p. 6).

Deze beschrijving van het misdrijf luidt:

Jasper pleegde in januari 2014 een gewapende overval op een snackbar. Samen met een andere man liep hij de snackbar in. Hij verschuilde zijn gezicht achter een sjaal. Zijn partner had een pistool in zijn hand. Jasper dwong de medewerker van de snackbar om de kassa te openen en hem het geld te geven. Er werd niemand verwond, maar de medewerker geeft aan er nachtmerries van te hebben en bang te zijn om naar zijn werk te gaan.

Toen Jasper werd gevraagd waarom hij de overval had gepleegd, zei hij het volgende: “Ik had nooit gedacht dat ik zoiets zou doen. Dat klinkt misschien makkelijk, maar echt. Ik heb nooit geldgebrek gehad. Op een dag stelde een vriend voor om geld te gaan verdienen door een snackbar te overvallen. Hij had al mutsen, een sjaal en een neppistool bij zich. We spraken af dat mijn vriend het pistool zou nemen om de

persoon die binnen aan het werk was te bedreigen en dat ik het geld uit de lade zou halen. Zo hebben we het ook gedaan. Ik vond het vreselijk spannend, mijn hart heeft nog nooit zo hard geklopt volgens mij als toen, maar eigenlijk was het best makkelijk. Ik vind het vreselijk wat ik heb gedaan en ik wilde heel graag mijn excuses maken aan de jongen die aan het werk was toen we de snackbar overvielen. [...] Ik vraag me continu af waarom ik dit in vredesnaam heb gedaan. Mijn zaak moet nog voorkomen, maar welke straf ik ook krijg: ik vind dat ik het verdiend heb.”

Afhankelijke variabele ‘Empathie’. Om de variabele empathie te kunnen meten, werd deelnemers vervolgens een empathy and distress maat voorgelegd (zie Appendix E), waarbij respondenten voor zes verschillende stellingen (drie hiervan over empathy, drie over distress; gebaseerd op Batson, et al., 1997 en Zebel, et al., 2009) moesten aangeven in hoeverre ze er het mee eens zijn (“In relatie tot de dader tijdens de daad voel ik...”). Dit konden ze door een waarde tussen 0 (helemaal niet) en 100 (heel erg) aan de stelling toe te kennen. Hiervoor maakten deelnemers gebruik van een slider (zie Appendix E). Uit de betrouwbaarheidsanalyse blijkt dat de dat zowel de empathy- ($\alpha = .79$) als ook de distress-schaal ($\alpha = .69$) betrouwbaar zijn.

Afhankelijke variabele ‘Attitude’. Bij de attitude-maat (zie Appendix F) kregen de respondenten een aantal tegenovergestelde woordparen te zien (gebaseerd op Leach, et al., 2008). Deelnemers werden gevraagd om hun mening over de dader op een 5-punt schaal aan te geven, met het ene extreem aan de linker- en het andere extreem aan de rechterkant (“Wat vindt u van de dader?” met negatieve extreem ‘verdacht’ aan de linkerkant en het positieve extreem ‘te vertrouwen’ aan de rechterkant). Bij acht van de woordparen stond het negatieve extreem aan de linker- en het positieve extreem aan de rechterkant, bij de andere twee paren

was het juist andersom. Na een omschaling van deze twee items blijkt uit de betrouwbaarheidsanalyse dat de attitudemaat heel betrouwbaar is ($\alpha = .89$).

Manipulatiecheck. Om te checken of de manipulatie van perspectief-nemen geslaagd is, werd er een korte perspectief-neem schaal gebruikt (zie Appendix G). Hierbij werden deelnemers gevraagd aan te geven hoe ze het lezen van de beschrijving hebben ervaren door een score tussen de 0 en de 100 toe te kennen (dit ook met behulp van een slider), waarbij 0 voor “helemaal niet” en 100 voor “heel erg” staat (“In welke mate heeft u geprobeerd zich te verplaatsen in de dader?”). Er werd ervoor gekozen om er maar drie vragen te stellen, om te voorkomen dat deelnemers uit de controle-conditie door deze vragen wél perspectief nemen. De betrouwbaarheidsanalyse laat zien dat de betrouwbaarheid van de schaal hoog is ($\alpha = .81$).

Afhankelijke variabele ‘Zwaarte van straf’. Deelnemers kregen de taak om een aantal fictieve straffen op te leggen. Er werden drie verschillende soorten straf voorgesteld en kort uitgelegd: onvoorwaardelijke gevangenisstraf (zie Appendix H), geldboete (zie Appendix I) en werkstraf (zie Appendix J). Voor elke straf werden deelnemers gevraagd om aan te geven of ze deze straf voor de dader uit de beschrijving überhaupt gepast vinden. Was dit het geval, moesten ze ook nog aangeven, hoe hoog deze straf volgens hun zou moeten uitvallen. Er bestonden geen restricties, deelnemers mochten alle drie soorten straf gepast vinden (en deze dan zo hoog als gewenst laten uitvallen), of juist geen. De drie straffen worden apart geanalyseerd. De totale maat van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf wordt in dagen aangegeven, die van de werkstraf in uren en die van de geldboete in euro.

Onafhankelijke variabele ‘Tijd van invullen’. Boven werden de afhankelijke variabelen voor de eerste meting beschreven. Aan het eind van deze eerste meting werden de deelnemers gevraagd om hun e-mail adres aan te geven (zie Appendix L). Iedereen die dat deed, kreeg zeven dagen later het tweede deel van de studie toegestuurd met het verzoek om

ook dit in te vullen. In deze e-mail werd verder de individuele respondenten-ID van de deelnemer meegestuurd (zie Appendix M). Aan het begin van de tweede survey werd iedere deelnemer gevraagd om deze ID aan te geven. Op die manier was het mogelijk om de antwoorden uit survey 1 en survey 2 per deelnemer te koppelen. Voor de rest was de tweede survey in principe nogmaals dezelfde als survey 1, alleen zonder de beschrijving van het misdrijf (zie Appendix N). Als klein geheugensteuntje kregen deelnemers alleen de volgende informatie: “Zeven dagen geleden heeft u de beschrijving gelezen van een gewapende overval gepleegd door Jasper. Hij vertelde toen het één of ander waarom het was gebeurd.” De afhankelijke variabelen bleven dus dezelfde als in de eerste meting. Uit de betrouwbaarheidsanalyses blijkt dat de schalen ook voor de tweede meting betrouwbaar zijn (alle α 's > .72).

Iedereen die survey 2 na drie dagen nog niet had ingevuld, kreeg een reminder.

Resultaten

Algemeen Beeld

Om een algemeen beeld van de resultaten te krijgen, werden de gemiddelden en standaarddeviaties per perspectief-neem conditie voor alle afhankelijke variabelen (empathie, attitude en zwaarte van straf) berekend, evenals de correlaties tussen deze variabelen (zie Tabel 1 onderaan). Met betrekking tot empathie, attitude en zwaarte van de gevangenisstraf valt op, dat de scores per conditie niet sterk van elkaar verschillen; bij de variabelen zwaarte van de gevangenisstraf en zwaarte van de geldstraf zijn de verschillen groter. Of er sprake van significantie is, wordt in de analyse onderaan onderzocht. Verder is er maar één significante correlatie te vinden: tussen attitude en de zwaarte van de gevangenisstraf bestaat er een negatieve correlatie van -.37. Dit betekent dat de opgelegde gevangenisstraffen minder zwaar worden als de attitude van deelnemers positiever is.

Tabel 1: Gemiddelden van alle groepen (N = 75) op de afhankelijke variabelen per perspectief-neem conditie (perspectief-nemers vs. controle) + correlatie tussen de afhankelijke variabelen

	Deelnemers		Correlatie				
	Perspectief-nemers (N=35)	Controle (N=40)	1)	2)	3)	4)	5)
1) Empathie			-	.11	-.03	-.13	.03
M	23.11	21.85					
SD	18.15	16.05					
2) Attitude				-	-.37**	-.20	-.06
M	2.39	2.33					
SD	.72	.64					
3) Zwaarte gevangenisstraf (dagen)					-	-.10	-.09
M	112.66	155.27					
SD	308.17	263.50					
4) Zwaarte werkstraf (uren)						-	.01
M	387.66	205.50					
SD	951.95	219.50					
5) Zwaarte geldstraf (euro)							-
M	1771.43	1647.52					
SD	4529.87	3159.59					

** p < .01

Er werd een repeated measures variantie-analyse met de onafhankelijke variabelen perspectief (perspectief-nemen vs. controle) en tijd van invullen (direct vs. na 7 dagen) en de afhankelijke variabelen empathie, attitude en zwaarte van straf (onvoorwaardelijke gevangenisstraf, werkstraf, geldboete) voor alle 75 deelnemers, die zowel het eerste als ook het tweede deel volledig hebben ingevuld, uitgevoerd (zie Appendix P2).

Randomisatiecheck

Uit de chi-kwadraat analyse blijkt dat er geen significante verschillen tussen de condities bestaan wat betreft de sociaal-demografische gegevens (alle $F_s (1,30) < 26.79$, alle $p_s > .105$).

Manipulatiecheck

Om te kunnen controleren of de perspectief-neem instructie daadwerkelijk ertoe heeft geleid dat deelnemers rapporteerden meer perspectief te hebben genomen dan deelnemers die de perspectief-neem instructie niet hebben gekregen, werd een manipulatiecheck uitgevoerd. Uit de variantie-analyse (zie appendix Appendix P1) bleek dat er een hoofdeffect van perspectief-nemen op de mate waarin perspectief werd genomen, was ($F (1,73) = 13.24$, $p < .001$). Dit betekent dat de perspectief-neem instructie wél heeft gewerkt, en perspectief-nemers daadwerkelijk een hogere mate aan perspectief-name hebben ervaren dan deelnemers die deze instructie niet kregen. Er werd ook een hoofdeffect van tijd gevonden ($F (1,73) = 26.54$, $p = .00$). Deelnemers gaven aan tijdens de eerste meting meer perspectief genomen te hebben dan tijdens de tweede meting. Niet alleen in totaal, maar ook tussen de perspectief-neem groepen was op de verschillende tijdstippen een significant verschil te zien; er werd een totaal hoofdeffect gevonden ($F (1,73) = 13.24$, $p < .001$). Deelnemers uit de perspectief-neem conditie rapporteerden zowel tijdens de eerste meting als bij de nameting een hogere mate aan perspectief genomen te hebben ($M = 61.30$, $SD = 21.03$) dan deelnemers uit de controle-conditie ($M = 43.86$, $SD = 20.42$). Er werd geen interactie-effect gevonden op de manipulatiecheck in deze repeated measures analyse ($F (1,73) = .86$, $p = .36$).

Invloed van tijd

²Tabel 2: Gemiddelden en standaarddeviaties van alle groepen van beide vragenlijst-delen ($N = 75$) op de afhankelijke variabelen per conditie (perspectief-nemers vs. controle) en tijd van invullen (direct vs. na 7 dagen)

	Perspectief-nemers ($N = 35$)		Controle ($N = 40$)	
	Meting 1	Nameting	Meting 1	Nameting
Empathie				
M	23.11	19.27	21.85	17.89
SD	18.15	13.93	16.05	14.16
Attitude				
M	2.39	2.53	2.33	2.48
SD	0.72	0.61	0.46	0.43
Zwaarte gevangenisstraf (dagen)				
M	112.66	141.11	155.27	231.02
SD	308.17	340.82	263.50	566.27
Zwaarte werkstraf (uren)				
M	387.66	702.71	205.50	270.15
SD	951.95	2200.24	219.64	478.79
Zwaarte geldboete (euro)				
M	1705.35	1385.71	1674.52	1737.50
SD	3833.17	3108.33	3159.59	4016.74

Uit de repeated measures variantie-analyse bleek dat er sprake was van een significant hoofdeffect van tijd op empathie ($F(1,73) = 9.1, p = .004$). Er bestaat dus een significant

² Er werden geen significante verschillen gevonden.

verschil tussen de verschillende tijdstippen van invullen. Deelnemers rapporteerden na zeven dagen minder empathie te ervaren dan op de eerste meting ($M_{meting1} = 22.44$, $SD_{meting1} = 16.96$; $M_{meting2} = 18.53$, $SD_{meting2} = 13.97$). Er was geen hoofdeffect van perspectief-nemen op empathie te vinden ($F(1,73) = .154$, $p = .69$). Dit betekent dat er geen significant verschil tussen de perspectief-neem groepen was per tijdstip van invullen wat betreft de mate van gerapporteerde empathie. Een interactie-effect van perspectief-nemen en tijd op empathie ($F(1,73) = .002$, $p = .96$) trad ook niet op.

Hetzelfde patroon was voor de afhankelijke variabele attitude te vinden. Ook hier bestond een hoofdeffect van tijd ($F(1,73) = 7.5$, $p = .008$), maar geen hoofdeffect van perspectief-nemen ($F(1,73) = .14$, $p = .71$). Deelnemers gaven na zeven dagen aan een iets positievere attitude richting de dader te hebben ($M_{meting1} = 2.36$, $SD_{meting1} = .67$; $M_{meting2} = 2.50$, $SD_{meting2} = .56$). Er bestond echter geen significant verschil per perspectief-neem conditie, deelnemers uit beide groepen scoorden ongeveer gelijk. Verder was er geen interactie-effect tussen perspectief en tijd op attitude ($F(1,73) = .01$, $p = .9$). Ook hier bestond dus een verschil tussen de verschillende invultijden, maar dit verschil hangt niet af van de mate waarin perspectief werd genomen.

Bij de opgelegde straffen zijn geen effecten te zien. Er bestaat geen hoofdeffect van de tijd van invullen voor de onvoorwaardelijke gevangenisstraf ($F(1,73) = .05$, $p = .82$) en ook geen hoofdeffect van perspectief ($F(1,73) = 1.6$, $p = .2$). Een interactie-effect van tijd en perspectief was er ook niet te vinden ($F(1,73) = 2.75$, $p = .1$). Hetzelfde geldt voor de werkstraf. Er was geen significant hoofdeffect voor tijd ($F(1,73) = 1.37$, $p = .25$) en geen voor perspectief ($F(1,73) = 1.91$, $p = .17$). Verder was er geen interactie-effect ($F(1,73) = .59$, $p = .44$). Ook bij de geldboete bestond er noch een hoofdeffect van tijd ($F(1,73) = .29$, $p = .59$) noch een hoofdeffect van perspectief-nemen ($F(1,73) = .02$, $p = .89$). Er was ook geen interactie-effect tussen tijd van invullen en perspectief-neem conditie te vinden ($F(1,72) = .75$, $p = .39$). Samenvattend betekent dit dat er voor de opgelegde straffen geen significante

verschillen waren, niet tussen de groepen en ook niet tussen de verschillende tijden van invullen.

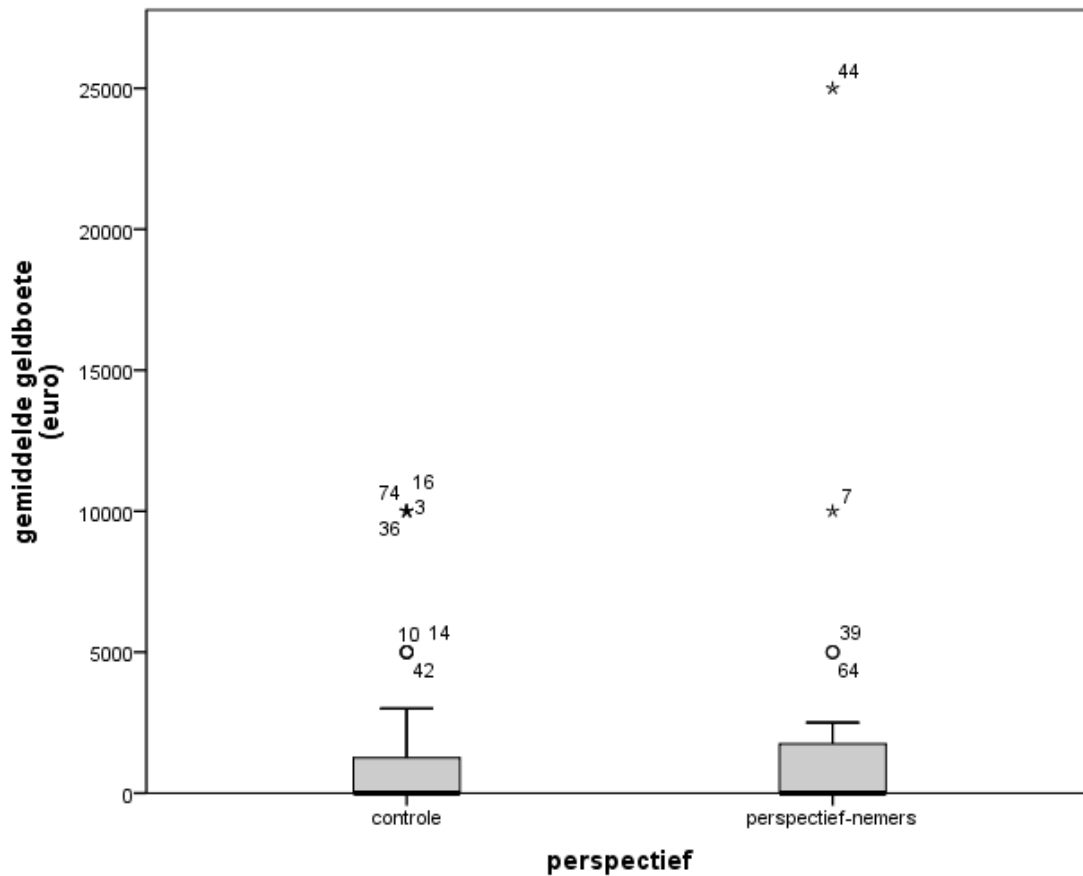
Uit de resultaten blijkt dat er geen steun bestaat voor de eerste twee hypothesen. Er werden geen hoofdeffecten voor perspectief-nemen gevonden. Dit betekent dat er geen verschillen te vinden waren tussen deelnemers die de instructie kregen om perspectief te nemen, en de deelnemers uit de controle-conditie. Op elke afhankelijke variabele (empathie, attitude en zwaarte van straf) scoorden de deelnemers uit de verschillende groepen ongeveer gelijk. Deze bevindingen staan in tegenstelling tot de verwachtingen van hypothese 1.

Ook voor hypothese 2 bestaat er geen steun. Er werd verwacht dat deelnemers uit de perspectief-neem conditie na zeven dagen hogere scores op alle afhankelijke variabelen zouden rapporteren dan deelnemers uit de controle-conditie. Dit effect was alleen voor de attitude te zien, hier gaven deelnemers uit beide groepen aan een positievere attitude te ervaren. Er werd wél een tweede hoofdeffect voor empathie gevonden. Hier was het effect echter negatief: deelnemers rapporteerden na zeven dagen minder empathie te ervaren. Over het algemeen is het effect van perspectief-nemen is na zeven dagen dus niet sterker dan direct na de manipulatie.

Uitschietercheck

Vooraf met betrekking tot het verschil bij de opgelegde straffen had men een ander resultaat kunnen verwachten. Vergelijkt men bijvoorbeeld de hoogte van de opgelegde geldboetes (Tabel 2), valt op dat perspectief-nemers bij de tweede meting gemiddeld 319,64€ (-18,74%) minder opleggen dan bij de eerste meting. Deelnemers uit de controleconditie leggen echter een licht zwaardere geldboete op, namelijk 89,98€ (+5,46%) meer. Men zou kunnen verwachten dat het beschreven verschil significant is, uit de analyse blijkt echter het tegendeel. De hoge standaarddeviatie, voor deze variabele in elke conditie rond de 3000 bij gemiddelden rond de 1500, toont al aan dat de spreiding binnen de groepen hoog is. Als men

controleert of er uitschieters zijn, wordt deze indruk bevestigd (zie Figuur 1). Er zijn zeven uitschieters in de controlegroep en vier in de perspectief-neem groep, één hiervan is heel extreem met een meer dan 20.000€ hogere geldboete dan het gemiddelde van 1385,71€.

Figuur 1. Gemiddelde opgelegde geldboete per perspectief-neem conditie voor de eerste meting

Op de tweede meting is er geen uitschieter te vinden.

Wanneer de uitschieters van de eerste meting verwijderd worden, wordt duidelijk waarom er geen sprake van een significant verschil kan zijn. De gemiddelde geldboete voor perspectief-nemers is nu 548,95€ op de eerste meting en 564,52€ op de tweede meting. Bij deelnemers uit de controlegroep stijgt de gemiddelde geldboete van 330,33€ bij meting een op

475,76€ bij meting twee. Als er een repeated measure variantie-analyse met deze data uitgevoerd wordt, is er wel een hoofdeffect van tijd op de opgelegde geldboete te zien ($F(1,62) = 17,87, p = .00$), er is dus een significant verschil te zien, de controlegroep scoort op de tweede meting duidelijk hoger dan op de eerste. Er bestaat echter geen hoofdeffect van perspectief-nemen ($F(1,62) = .26, p = .61$) en geen interactie-effect van tijd en perspectief op de opgelegde geldboete ($F(1,62) = 1,1, p = .29$). Zoekt men bij de andere straffen, gevangenisstraf en werkstraf, naar uitschieters, vindt men er geen. Hier is geen sprake van significantie, omdat de spreiding binnen de groepen zo groot is (zie standaarddeviaties, Tabel 2). Dit verklaart waarom uit de resultaten blijkt dat er geen steun voor de tweede hypothese bestaat.

Invloed van attitude

Aangezien er geen effecten te vinden waren, kan er ook geen steun voor hypothese 2b bestaan. Er is geen mediatie-effect van de attitude op de zwaarte van de opgelegde straffen.

Discussie

Het doel van dit onderzoek was om na te gaan welke invloed perspectief-nemen op de beoordeling van daders en hun handelingen uitoefent. Deze beoordeling werd gemeten door deelnemers fictieve straffen op te laten leggen. Er werd verwacht dat perspectief-nemen van een specifieke dader tot een hogere mate aan empathie voor deze dader zou leiden, wat weer in een positievere attitude en uiteindelijk in minder zware, fictief opgelegde straffen zou resulteren. Op basis van de uitkomsten van deze studie werd geen ondersteuning voor deze hypothesen gevonden. In vergelijking met deelnemers die niet werden geïnstrueerd om het perspectief te nemen, rapporteerden deelnemers die deze instructie wel kregen een grotere mate van perspectief genomen te hebben. Dit betekent dat de perspectief-neem instructie

daadwerkelijk ertoe leidde dat meer perspectief werd genomen. Er waren echter geen effecten op de mate van empathie, op attitude en op de zwaarte van de opgelegde straffen te vinden. Deelnemers die het perspectief namen, ervoeren niet meer empathie en ook geen positievere attitude dan deelnemers die geen perspectief namen, en legden ook geen minder zware straf op. Deze resultaten staan, vooral met betrekking op de invloed op de attitude, in tegenstelling tot eerder onderzoek (Batson, et al., 1997; Batson, et al., 2002; Todd et al, 2011), waaruit bleek dat perspectief-nemen van een lid van een gestigmatiseerde groep tot een positievere attitude richting de hele groep leidt, en dat dit effect nog sterker wordt als ook de empathie van deelnemers gestimuleerd wordt.

Invloeden op perspectief-nemen. Een mogelijke verklaring voor het ontbreken van dergelijke effecten in dit onderzoek is de gebruikte beschrijving van het misdrijf. In Baston, et al. (2002) werd een interview met een ex-verslaafde gebruikt, die toen vanwege het bezit en verkoop van drugs gedetineerd was. Hieronder volgt een fragment van dit interview:

I think I need to get out of the area. Think maybe I'll head down to Texas and see if I can't make a better start on my life. Try to find a second chance; try to make something of myself and my life. (pause) Of course I know it's going to be tough. Now I've got two labels—junkie and ex-con. It's like they expect you to just mess up again and be right back where they think you belong. I really want to make it, to have a life. Staying clean will be tough, but I've got to do it.

Er valt op dat dit interview, in vergelijking met de beschrijving die in dit onderzoek gebruikt wordt, duidelijk intensiever ingaat op de negatieve gevolgen voor de dader en zijn emoties. De lezer krijgt hier een indruk van de negatieve gevolgen die de misdrijven voor de dader hadden, wat de empathie waarschijnlijk duidelijk meer stimuleert dan de beschrijving in dit

onderzoek. Hierin wordt weliswaar ook duidelijk dat het Jasper, de dader, spijt, maar staat er ook beschreven dat hij het spannend vond en zich misschien zelfs op een bijzondere manier goed voelde, zoals in dit stuk van de beschrijving duidelijk wordt:

We spraken af dat mijn vriend het pistool zou nemen om de persoon die binnen aan het werk was te bedreigen en dat ik het geld uit de lade zou halen. Zo hebben we het ook gedaan. Ik vond het vreselijk spannend, mijn hart heeft nog nooit zo hard geklopt volgens mij als toen, maar eigenlijk was het best makkelijk.

Dit zou het berouw, wat hij ook aangeeft te voelen, voor de lezer minder geloofwaardig kunnen maken. Over het algemeen is deze beschrijving verder iets neutraler en zakelijker gehouden dan het boven genoemde interview uit de studie van Batson, et al. (2002). Hiervoor werd gekozen om niet alleen het affectieve, maar ook het cognitieve aspect van empathie door de perspectief-neem instructie te kunnen stimuleren. In deze instructie, die alleen deelnemers kregen die het perspectief van de dader moesten nemen, werden lezers niet alleen gevraagd om mee te voelen, maar zich verder ook voor te stellen wat de dader toen dacht en hoe de daad zijn leven heeft beïnvloed. Om op die manier op de beschrijving in te kunnen gaan, was het van belang om deze aspecten in de beschrijving terug te kunnen vinden. In het boven genoemde stuk uit de beschrijving is bijvoorbeeld het aspect van toenmalige gedachten van de dader te herkennen. Mogelijkerwijs had het aanspreken van de cognitieve kant in dit geval echter een remmende werking op empathie. Dit zou kunnen betekenen dat de ambiguïteit van de dader een modererende rol kan spelen. De manier waarop de dader wordt beschreven zou dan de mate waarin empathie wordt genomen kunnen beïnvloeden. Daders die als bijzonder veranderingsgezind worden beschreven, zouden de empathie van deelnemers na perspectief-nemen meer stimuleren dan daders die minder duidelijk spijt tonen.

Overeenkomstige bevindingen met betrekking tot de beschrijving van een dader werden ook in de eerder genoemde studie van van Prooijen en Coffen (2013) gevonden, waarin onderzocht werd welke invloed perspectief-nemen op de racial bias, de tendentie om meer negatieve opvattingen over vreemdelingen te hebben, uitoefent. Ze vonden dat perspectief-nemen alleen een positief, empathie-stimulerend effect heeft als deelnemers al van tevoren geen negatieve opvattingen over een dader hadden. In dit geval werden daders met en zonder buitenlandse achtergrond beschreven, voor welke deelnemers van tevoren slechte, respectievelijk goede opvattingen hadden. Deze opvattingen, die deelnemers van tevoren hadden, moeten echter niet met de afkomst van de dader te maken hebben. Ze zouden bijvoorbeeld ook betrekking kunnen hebben op het gepleegde misdrijf. In de recente studie was er sprake van een gewapende overval, een zwaar misdrijf. Ook in de boven genoemde studie van Batson, et al. (2002) ging het om een zwaar misdrijf, het dealen met drugs. Het zou interessant zijn om na te gaan hoe deelnemers op andere soorten misdrijf zouden reageren, bijvoorbeeld op een auto ongeluk of een verkrachting, en van tevoren te meten welke opvattingen ze over deze misdrijven hebben. Op die manier zou men kunnen controleren of de empathie van deelnemers ook gestimuleerd wordt als ze van tevoren negatieve opvattingen over het gepresenteerde type misdrijf hadden. Op basis van de bovenstaande bevindingen is het wel mogelijk dat hun empathie gestimuleerd wordt, maar zou dit effect duidelijk zwakker zijn dan bij deelnemers met positieve opvattingen.

Samenvattend leiden de resultaten van de recente en van eerdere studies tot de conclusie dat perspectief-nemen niet in elk geval en automatisch invloed heeft op de empathie die deelnemers ervaren. Veel meer lijkt het zo te zijn dat er een aantal factoren tussen zitten, die deze relatie modereren, zoals de ambiguïteit van de persoon wies perspectief wordt genomen of de opvattingen die deelnemers van tevoren over deze persoon hebben.

Invloeden op tijd. Daarnaast werd onderzocht of het van invloed is wanneer mensen de vragenlijst over hun empathie, attitude en de volgens hun gepaste straf(fen) invullen. Hiervoor

werden alle deelnemers gevraagd om de vragenlijst direct in te vullen nadat ze de beschrijving van de dader voor het eerst lazen. Na zeven dagen kregen ze het verzoek om dezelfde vragenlijst nog een keer te beantwoorden, deze keer echter zonder de beschrijving nog een keer te lezen te krijgen. De verwachting was dat het effect van perspectief-nemen na zeven dagen zou toenemen. Ook hier werd niet aan voldaan. Perspectief-nemers rapporteerden weliswaar ook nog na zeven dagen een hogere mate aan perspectief-nemen dan diegene die het perspectief niet hadden genomen, maar had dit verder geen consistente invloed op hun empathie, attitude of strafmaat. Deelnemers die het perspectief namen, rapporteerden wél minder empathie te ervaren, en paradoxaal een positievere attitude te hebben dan zeven dagen geleden; hetzelfde patroon was voor deelnemers te herkennen die het perspectief van de dader niet hebben genomen. Wat de opgelegde straffen betreft bestaan er na zeven dagen geen significante verschillen. Deze resultaten geven een implicatie daarvoor dat de invloed van tijd op de effecten van perspectief-nemen niet consistent en in een richting verloopt. De besprokene uitkomsten staan in tegenstelling tot het onderzoek van Batson, et al. (1997), waarin de attitude richting moordenaars na twee weken duidelijk positiever werd en waaruit de auteurs concludeerden dat “the empathy-attitude effect is not as short lived as we had feared.” Hierbij is aan te merken dat de attitude in het genoemde onderzoek van Batson op een indirecte manier gemeten werd. Dit betekent dat deelnemers niet een tweede keer gevraagd werden, hoe bijvoorbeeld hun mening over de dader was. Voor de tweede meting werden deelnemers in het onderzoek van Batson, et al. (1997) gebeld en voor een telefonisch interview over een actueel politiek onderwerp uitgenodigd. Ook hier ging het om de attitude die deelnemers richting daders hadden, maar legden deelnemers geen verband tussen het eerder uitgevoerde onderzoek en dit telefonisch interview. De deelnemers werden dus niet direct naar hun attitude richting een specifieke dader gevraagd, zoals in dit onderzoek. Mogelijkerwijs had dit invloed op de resultaten. Bijvoorbeeld kan het zijn dat deelnemers positievere antwoorden gaven, omdat ze zich niet bewust ervan waren, dat het om hun attitude

ging.

Een tweede, mogelijke verklaring voor het ontbreken van effecten na een tijdstip van zeven dagen zou kunnen zijn dat deelnemers de inhoud van de beschrijving van het misdrijf vergeten waren. De onderzoeker kreeg enkele mails met de vraag of het de bedoeling was dat de beschrijving niet herhaald werd en verzoeken om de beschrijving nog een keer te sturen om het tweede deel goed in te kunnen vullen. Dat deelnemers de beschrijving niet goed onthielden kan ermee samen hangen, dat de empathie niet voldoende gestimuleerd werd. Zoals boven beschreven benadrukte de beschrijving de emoties van de dader waarschijnlijk te weinig. Wat wél opvalt is dat dergelijke verzoeken om het tweede deel nogmaals te lezen te krijgen alleen maar van deelnemers kwamen die niet de instructie kregen om het perspectief van de dader uit de beschrijving te nemen. Ook als het maar weinige respondenten waren, blijken perspectief-nemers minder last te hebben van het zich niet meer kunnen herinneren van een scenario dan deelnemers die geen perspectief hebben genomen. Of perspectief-nemen (en de hiermee verbondene mate waarin empathie gestimuleerd wordt) invloed daarop heeft hoe goed dergelijke beschrijvingen worden onthouden, zou een interessant onderwerp voor verder onderzoek zijn.

Het is verder mogelijk dat de volgorde waarop de aangeboden straffen die men mocht opleggen, een rol heeft gespeeld bij het beoordelen van de straffen. De volgorde was voor elke respondent dezelfde, eerst werd een onvoorwaardelijke gevangenisstraf aangeboden, dan een werkstraf en ten laatste een geldboete. Over het algemeen werd de laatste straf, geldboete, het vaakst opgelegd. Uit onderzoek van Krosnick en Alwin (1987) bleek dat “items presented early in a list are likely to be subjected to deeper cognitive processing; by the time a respondent considers the final alternative, his or her mind is likely to be cluttered with thoughts about previous alternatives that inhibit extensive consideration of it.” Als deelnemers eerst de gevangenisstraf aangeboden krijgen, denken ze hier dus waarschijnlijk het meest intensief over na. De beslissing die ze bij deze eerste straf nemen, beïnvloedt de straffen die

ze in het vervolg opleggen. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat deelnemers heel goed daarover nadenken of ze een gevangenisstraf, die vanwege het vrijheidsbenemende karakter een zware is, gepast is. Als ze besluiten dat ze deze straf niet gepast vinden, kan het gebeuren dat ze bij de volgende straffen meer geneigd zijn om aan te geven dat ze deze gepast vinden, omdat ze het gevoel hebben om nu wél iets gepast te moeten vinden. Dit effect had geminimaliseerd kunnen worden als de volgorde waarop de straffen werden aangeboden, gerandomiseerd was geweest.

Een laatste factor welke mogelijk van invloed was op de antwoorden, zijn de ervaringen die deelnemers met het onderwerp criminaliteit en plegen van misdrijven hebben opgedaan. Ook hierover kreeg de onderzoeker een mail van een deelnemster die zich aan zichzelf in haar jeugd herinnerd voelde. Ze gaf aan zich bij de beschrijving heel betrokken te voelen en rapporteerde in de vragenlijst inderdaad een heel hoge mate aan perspectief-nemen en ook empathie. Op dit aspect werd in dit onderzoek helemaal niet ingegaan. Het zou een interessante vraag zijn of dit effect bij meer deelnemers opgetreden is en zo ja, hoe groot de invloed op de resultaten was. Om te kunnen onderzoeken of dit aspect van invloed is geweest, had men aan het eind van de tweede vragenlijst een afsluitende vraag kunnen stellen als: “Heeft u zelf ervaringen opgedaan met criminaliteit, als slachtoffer of als dader?”

Conclusie

Het onderzoek laat in eerste instantie zien hoe complex en multifactorieel het fenomeen perspectief-nemen is. In eerder onderzoek werden vooral uiteenlopende, extreem positieve effecten van perspectief-nemen beschreven (Batson, et al., 1997; Galinsky & Ku, 2004; Todd, et al., 2011). Recente studies riepen vragen hierover op en lieten zien dat er meer restricties zijn dan tevoren aangenomen (van Prooijen & Coffeng, 2013; Wang, et al, 2014). Ook het hier beschreven onderzoek maakt duidelijk dat er factoren kunnen bestaan die van invloed kunnen zijn op het wel of niet optreden van positieve effecten van perspectief-nemen.

Zo moet perspectief-nemen niet noodzakelijk ertoe leiden dat empathie gestimuleerd wordt.

Veel meer lijken er nog een aantal factoren tussen te zitten, die deze relatie modereren. Verder blijkt dat perspectief-nemen maar onder bepaalde omstandigheden een stabiel effect vertoont.

Welke omstandigheden dat precies zijn, dient in vervolgonderzoek uitgevonden te worden.

Perspectief-nemen is geen wondermiddel; veel meer is het een acceptabele mogelijkheid om bepaalde, positieve effecten te creëren – onder de juiste omstandigheden.

Referenties

- Ajzen, I. (1992) The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Ajzen, I. (2011) The theory of planned behaviour: Reactions and reflections. *Psychology and Health*, 26(9), 1113-1127. doi: 10.1080/08870446.2011.613995
- Arosen, E., Wilson, T.D., Akert, R.M., & Birnie S.G. (2007) *Sociale Psychologie*. Hoofdstuk 7.2.: Hoe veranderen attitudes? Amsterdam: Pearson Education Belenux
- Askew, K., Buckner, J.E., Taing, M.U., Ilie, A., Bauer, J.A., & Coover, M.D. (2014) Explaining cyberloafing: The role of the theory of planned behavior. *Computers in Human Behavior*, 36, 510-519. doi: 10.1016/j.chb.2014.04.006
- Batson, C. D. (1991). *The altruism question: Toward a social-psychological answer*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Batson, C.D., Chang, J., Orr, R., & Rowland, J. (2002) Empathy, attitudes, and action: Can feeling for a member of a stigmatized group motivate one to help the group? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(12), 1656-1666
- Batson, C.D., Polycarpou, M.P., Harmon-Jones, E., Imhoff, H.J., Mitchener, E.C., Bednar, L.L., Klein, T.R., & Highberger, L. (1997). Empathy and attitudes: Can feeling for a member of a stigmatized group improve feelings toward the group? *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 105-118.
- Beelmann, A., & Heinemann, K.S. (2014) Preventing prejudice and improving intergroup attitudes: A meta-analysis of child and adolescent training programs. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 35(1), 10-24

- Clore, G.L., & Jeffrey, K.M. (1972) Emotional role playing, attitude change, and attraction toward a disabled person. *Journal of Personality and Social Psychology*, 23, 105-111
- Dovidio, J.F., Ten Vergert, M., Stewart, T.L., Gartner, S.L., Johnson, J.D., Esses, V.M., Riek, B.M., & Pearson, A.R. (2004) Perspective and prejudice: Antecedents and mediating mechanisms. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(12), 1537-1549
- De Roos, T. (2011) Strenger straffen kan werken. *Sociale vraagstukken.nl*, 2011. Opgevraagd op maart 2015 van: <http://www.sociale vraagstukken.nl/site/2011/05/22/strenger-straffen-kan-werken/>
- Eerdmans, J. (2010) Zwaar misdrijf verdient een zware straf. *Trouw.nl*, 28 september 2010. Opgevraagd op maart 2015 van: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1792584/2010/09/28/Zwaar-misdrijf-verdient-een-zware-straf.dhtml>
- Galinsky, A.D., & Ku, G. (2004) The Effects of Perspective-Taking on Prejudice: The Moderating Role of Self-Evaluation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(5), 594-604. doi: 10.1177/0146167203262802
- Galinsky, A.D., Wang, C.S., & Ku, G. (2008) Perspective-Takers Behave More Stereotypically. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(2), 404-419
- Jensma, F. (2011) Burgers straffen helemaal niet strenger dan rechters. *NRC.nl*, 5 november 2011. Opgevraagd op februari 2015 van:

<http://weblogs.nrc.nl/rechtenbestuur/2011/11/05/burgers-straffen-helemaal-niet-strenger-dan-rechters/>.

Krosnick, J.A., & Alwin, D.F. (1987) An Evaluation of a Cognitive Theory of Response-Order Effects in Survey Measurements. *Public Opinion Quarterly*, 51(2), 201-219

Leach, C.W., van Zomeren, M., Zebel, S., Vliek, M., Pennekamp, S.F., Doosje, B., Ouwerkerk, J.W., & Spears, R. (2008) Group-Level self-definition and self-investment: A hierarchical (multicomponent) model of group identification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95, 144-165

Lemmer, G., & Wagner, U. (2015) Can we really reduce ethnic prejudice outside the lab? A meta-analysis of direct and indirect contact interventions. *European Journal of Social Psychology* (article in press). doi: 10.1002/ejsp.2079

Mandrachia, J.T., Shaw, L.B., & Morgan, R.D. (2013) Whats with the Attitude? Changing Attitudes About Criminal Justice Issues. *Criminal Justice and Behavior*, 40(1), 95-113

Mankarious, E., & Kothe, E. (2014) A meta-analysis of the effects of measuring theory of planned behaviour constructs on behaviour within prospective studies. *Health Psychology Review*, 2014. doi: 10.1080/17437199.2014.927722

Miller, A.G., Gordon, A.K., & Buddie, A.M. (1999) Accounting for Evil and Cruelty: Is to Explain to Condone? *Personality and Social Psychology Review*, 3(3), 254-268

Muller, E.R., & Vegter, P.C. (2009) *Detentie: Gevangen in Nederland*. Alphen aan de Rijn: Kluwer.

Nederlands Studiecentrum Criminaliteit & Rechtshandhaving (NSCR) *De burger als rechter*. Amsterdam, 2011

Myers, M.W., Laurent, S.M., & Hodges, S.D. (2013) Perspective taking instructions and self-other overlap: Different motives for helping. *Motivation and Emotion*, 38(2), 224-234

Perloff, R.M. (2003) *The Dynamics of Persuasion, Communication and Attitudes in the 21st century* (2nd edition). Mahwah, NJ/London: Lawrence Erlbaum Associates.

Rijksoverheid (2011) Teeven wil strengere straffen voor jonge criminelen. *Rijksoverheid.nl*, 25 juni 2011. Opgevraagd op maart 2015 van:

<http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2011/06/25/teeven-wil-strengere-straffen-voor-jonge-criminelen.html>

Rijksoverheid (2013) Tweede Kamer neemt wetsvoorstel adolescentenstrafrecht aan.

Rijksoverheid.nl, 6 juni 2013. Opgevraagd op maart 2015 van:

<http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/06/05/tweede-kamer-neemt-wetsvoorstel-adolescentenstrafrecht-aan.html>

Ruiter, S., Tolsma, J., de Hoon, M., Elffers, H., & van der Laan, Peter (2011) *De burger als rechter. Een onderzoek naar geprefereerde sancties voor misdrijven in Nederland*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Shih, M., Wang, E., Bucher, A.T., & Stotzer, R. (2009) Perspective taking: Reducing prejudice towards general outgroups and specific individuals. *Group Processes and Intergroup Relations*, 12(5), 565-577

- Skorinko, J.L., Laurent, S., Bountress, K., Nyein, K.P., & Kuckuck, D. (2014) Effects of perspective taking in courtroom decisions. *Journal of Applied Social Psychology*, 44(4), 303-318. doi: 10.1111/jasp.12222
- Todd, A.R., Bodenhausen, G.V., Richeson, J.A., & Galinsky, A.D. (2011) Perspective taking combats automatic expressions of racial bias. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(6), 1027-1042
- Todd, A.R., & Galinsky, A.D. (2014) Perspective-taking as a strategy for improving intergroup relations: Evidence, mechanisms, and qualifications. *Social and Personality Psychology Compass*, 8(7), 374-387. doi: 10.1111/spc3.12116
- Van der Meer, T. (2004) Een kwestie van vertrouwen. *Vertrouwen in de rechtspraak: empirische bevindingen*. Hoofdstuk 1. Raad voor de Rechtspraak, 2004.
- Van der Wal, C. (2014) We moeten enorme vuist maken tegen criminaliteit. *Ad.nl*, 10 april 2014. Opgevraagd op maart 2015 van: <http://www.ad.nl/ad/nl/30740/AD-Misdaadmeter/article/detail/3633025/2014/04/10/We-moeten-enorme-vuist-maken-tegen-criminaliteit.dhtml>
- Van Prooijen, J.W., & Coffeng, J. (2013) What is Fair Punishment for Alex or Ahmed? Perspective Taking Increases Racial Bias in Retributive Justice Judgments. *Social Justice Research*, 26(4), 383-399. doi: 10.1007/s11211-013-0190-2
- Vorauer, J.D., & Sasaki, S.J. (2014) Distinct Effects Of Imagine-Other Versus Imagine-Self Perspective-Taking On Prejudice Reduction. *Social Cognition*, 32(2), 130-147
- Wang, C.S., Ku, G., Tai, K., & Galinsky, A.D. (2014) Stupid Doctors and Smart Construction Workers: Perspective-Taking Reduces Stereotyping of Both Negative and Positive Targets. *Social Psychological and Personality Science*, 5(4), 430-436. doi: 10.1177/1948550613504968

Zebel, S., Doosje, B., & Spears, R. (2009) How perspective-Taking helps and hinders group-based guilt as a function of group identification. *Group Processes and Intergroup Relations*, 12(1), 61-78

Zun, L.S., Downey, L., & Rosen, J. (2004) An emergency department-based program to change attitudes of youth toward violence. *Journal of Emergency Medicine*, 26(2), 247-251

Appendix

Appendix A: Introductie deelnemers

Appendix B: Instructie perspectief-neem conditie

Appendix C: Instructie controle conditie

Appendix D: Beschrijving van het misdrijf

Appendix E: Empathy and distress schaal

Appendix F: Attitude schaal

Appendix G: Perspectief-neem schaal

Appendix H: Onvoorwaardelijke gevangenisstraf

Appendix I: Werkstraf

Appendix J: Geldboete

Appendix K: Demografische gegevens

Appendix L: Benadering e-mail adres

Appendix M: Benadering tweede keer

Appendix N: Introductie tweede keer

Appendix O: Debriefing

Appendix P: Analyse-tabellen

Appendix A: Introductie deelnemers

Het perspectief nemen van daders

Bedankt voor uw interesse in het onderzoek “Het perspectief nemen van daders”. Het doel van het onderzoek is om na te gaan hoe “gewone” mensen daders zouden straffen en hoe zij tegen daders aankijken als ze het bekijken vanuit het daders’ perspectief. Het betreft een Bachelorthese onderzoek, uitgevoerd door L. Schenk onder begeleiding van dr. S. Zebel, in het kader van de opleiding Psychologie aan de Universiteit Twente.

Tijdens dit onderzoek wordt u gevraagd om het perspectief van een dader in te nemen.

Vervolgens vult u op uw computer enkele vragenlijsten in. Zeven dagen later vult u nogmaals een korte vragenlijst in. Geeft u hiervoor a.u.b. uw e-mail adres aan het eind van deze survey aan. Helaas is het allen via de mail mogelijk het tweede deel te versturen.

Uw gegevens zullen volstrekt vertrouwelijk en anoniem verwerkt worden. Deze gegevens worden ook enkel gebruikt voor dit onderzoek, zullen alleen beschikbaar zijn voor de onderzoekers en worden niet aan derden verstrekt.

De deelname is geheel vrijwillig. Gedurende het onderzoek heeft u het recht om op elk gewenst moment te kunnen stoppen en uw toestemming alsnog in te trekken.

Als u nog vragen over het onderzoek heeft, kunt u contact opnemen met L. Schenk: l.schenk-1@student.utwente.nl

Door op de pijlen te klikken, geeft u aan bovenstaande informatie aangaande het onderzoek te hebben begrepen en in te stemmen met de deelname aan het onderzoek.

Appendix B: Instructie perspectief-neem conditie

Hieronder volgt een beschrijving van een misdrijf.

Wanneer u deze beschrijving leest, stelt u zich voor hoe de dader uit de beschrijving zich over de gepleegde daad voelt, wat hij toen dacht en hoe het zijn leven heeft beïnvloed. Probeert u zich helemaal mee te laten nemen door alles wat deze man meegemaakt heeft en probeert u zich voor te stellen hoe hij zich nu voelt.

Lees de beschrijving nu rustig en aandachtig door.

Appendix C: Instructie controle conditie

Hieronder volgt een beschrijving van een misdrijf.

Lees de beschrijving nu rustig en aandachtig door.

Appendix D: Beschrijving van het misdrijf

Overval op snackbar

Jasper pleegde in januari 2014 een gewapende overval op een snackbar. Samen met een andere man liep hij de snackbar in. Hij verschuilde zijn gezicht achter een sjaal. Zijn partner had een pistool in zijn hand. Jasper dwong de medewerker van de snackbar om de kassa te openen en hem het geld te geven. Er werd niemand verwond, maar de medewerker geeft aan er nachtmerries van te hebben en bang te zijn om naar zijn werk te gaan.

Toen Jasper werd gevraagd waarom hij de overval had gepleegd, zei hij het volgende: “Ik had nooit gedacht dat ik zoiets zou doen. Dat klinkt misschien makkelijk, maar echt. Ik heb nooit geldgebrek gehad. Op een dag stelde een vriend voor om geld te gaan verdienen door een snackbar te overvallen. Hij had al mutsen, een sjaal en een neppistool bij zich. We spraken af dat mijn vriend het pistool zou nemen om de persoon die binnen aan het werk was te bedreigen en dat ik het geld uit de lade zou halen. Zo hebben we het ook gedaan. Ik vond het vreselijk spannend, mijn hart heeft nog nooit zo hard geklopt volgens mij als toen, maar eigenlijk was het best makkelijk. Ik vind het vreselijk wat ik heb gedaan en ik wilde heel graag mijn excuses maken aan de jongen die aan het werk was toen we de snackbar overvielen. [...] Ik vraag me continu af waarom ik dit in vredesnaam heb gedaan. Mijn zaak moet nog voorkomen, maar welke straf ik ook krijg: ik vind dat ik het verdiend heb.”

Dit is een waargebeurd verhaal.

<https://www.slachtofferinbeeld.nl/Overige-Paginas/Testimonials/testerdetest/>

Appendix E: Empathy and distress schaal

Er volgen een aantal vragen over hoe u zich in relatie tot de dader voelt. Geef u a.u.b. voor elke stelling aan in hoeverre u er het mee eens bent. 0 staat hierbij voor "helemaal niet" en 100 voor "heel erg".

In relatie tot de dader tijdens de daad voel ik ...

	0	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
... mededogen											
... sympathie											
... medeleven											
... me ellendig											
... me van streek											
... me bedroefd											

Appendix F: Attitude schaal

Er volgen nu een aantal woordparen waarmee u uw mening over de dader kunt beschrijven.

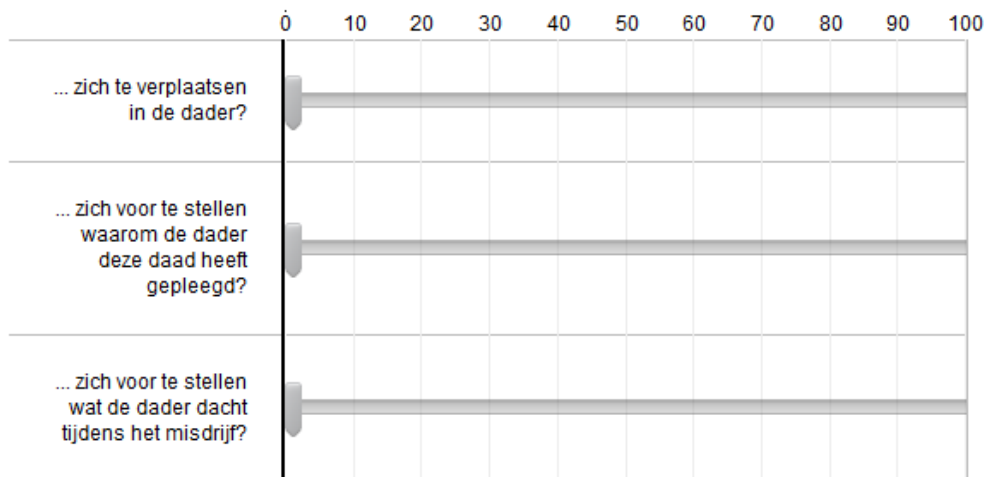
Wat vindt u van de dader?

Koud	☐	☐	☐	☐	☐	Warm
Negatief	☐	☐	☐	☐	☐	Positief
Vriendelijk	☐	☐	☐	☐	☐	Vijandig
Verdacht	☐	☐	☐	☐	☐	Te vertrouwen
Respect	☐	☐	☐	☐	☐	Minachting
Walging	☐	☐	☐	☐	☐	Bewondering
Egoïstisch	☐	☐	☐	☐	☐	Altruïstisch
Slecht voorbeeld	☐	☐	☐	☐	☐	Goed voorbeeld
Onetisch	☐	☐	☐	☐	☐	Etisch
Onloyaal	☐	☐	☐	☐	☐	Loyaal

Appendix G: Perspectief-neem schaal

Nu volgen nog drie vragen over hoe u het lezen van de beschrijving heeft ervaren. Geeft u a.u.b. voor elke stelling aan in hoeverre u er het mee eens bent. 0 staat hierbij voor "helemaal niet" en 100 voor "heel erg".

In welke mate heeft u geprobeerd...

Appendix H: Onvoorwaardelijke gevangnisstraf

Stelt u zich voor dat u op de stoel van de rechter zit. U bent diegene die Jasper, de dader uit de casus, een straf moet opleggen. U bent hier helemaal vrij naar uw eigen keuze.

Er volgen een aantal vragen over welke straf(fen) u gepast vindt en hoe deze zouden uitvallen. U kunt dus ook meerdere straffen opleggen. Er bestaan geen goede of foute antwoorden, het gaat enkel en alleen om uw mening.

1. Onvoorwaardelijke gevangenisstraf

Het gaat hier om een onvoorwaardelijke gevangenisstraf, dus los van een eventuele schadevergoeding. Dat wil zeggen dat de veroordeelde ook echt de gevangenis in moet. U hoeft er geen rekening mee te houden dat rechters in werkelijkheid aan maximumstraffen gebonden zijn.

Zou u een onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor de dader uit deze casus gepast vinden?

- ☐ ja
- ☐ nee

Indien de deelnemer aangeeft de straf gepast te vinden:

U heeft aangegeven een onvoorwaardelijke gevangenisstraf gepast te vinden. Indien u een dergelijke straf zou moeten opleggen, hoeveel dagen/maanden/jaren zou die gevangenisstraf dan moeten duren?	
	Geef u de volgens u passende gevangenisstraf a.u.b. in cijfers aan.
Jaren	
Maanden	
Dagen	

Appendix I: Werkstraf

2. Werkstraf

Het gaat hier om een werkstraf, dus los van een eventuele schadevergoeding. Bij een werkstraf moet de veroordeelde een aantal uren onbetaald werk doen in het algemeen belang. U kunt daarbij denken aan werken in een bejaardenhuis, bij de plantsoendienst, in zorginstellingen, voor verenigingen of overheidsinstanties. U hoeft er geen rekening mee te houden dat rechters in werkelijkheid aan maximumstraffen gebonden zijn.

Zou u een werkstraf voor de dader uit deze casus gepast vinden?

- ☐ ja
- ☐ nee

Indien de deelnemer aangeeft de straf gepast te vinden:

U heeft aangegeven een werkstraf gepast te vinden. Indien u een dergelijke straf zou moeten opleggen, hoe lang zou die werkstraf dan moeten duren?

	Geef u de volgens u passende werkstraf a.u.b. in cijfers aan.
Uren	

Appendix J: Geldboete

3. Geldboete

Het gaat hier om een geldboete, dus los van een eventuele schadevergoeding. U hoeft er geen rekening mee te houden dat rechters in werkelijkheid aan maximumstraffen gebonden zijn.

Zou u een geldboete voor de dader uit deze casus gepast vinden?

- ☐ ja
- ☐ nee

Indien de deelnemer aangeeft de straf gepast te vinden:

U heeft aangegeven een geldboete gepast te vinden. Indien u een dergelijke straf zou moeten opleggen, hoe hoog zou die geldboete dan moeten zijn?

	Geef u de volgens u passende geldboete a.u.b. in cijfers aan.
euro	

Appendix K: Demografische gegevens

Er volgen nog een aantal vragen over uw persoon.

Uw geslacht

mannelijk

☐

vrouwelijk

☐

Uw leeftijd

Uw hoogst genoten opleiding

Uw nationaliteit

Appendix L: Benadering e-mail adres

Zoals eerder aangegeven bestaat deze studie uit twee delen. Om u ook het tweede deel toe te kunnen sturen, is uw e-mail adres van groot belang.

Ik wil graag nogmaals benadrukken dat uw gegevens volstrekt vertrouwelijk en anoniem worden verwerkt.

Uw e-mail adres

Appendix M: Benadering tweede deel

Beste deelnemer,

Enkele dagen geleden heeft u aan het eerste deel van de studie "Het perspectief nemen van daders" deelgenomen. Bij deze volgt deel twee. Dit zal ongeveer 6-8 minuten duren. Als het u later beter uitkomt, kan dit natuurlijk ook.

Belangrijk: Aan het begin van de survey wordt u gevraagd om uw respondenten-ID aan te geven. Uw respondenten-ID is xxxxxx.

Wilt u uw ID a.u.b. invullen? Dit kan heel gemakkelijk door deze eerst te kopiëren (ID markeren + CTRL + C *of* Id markeren + rechtermuisknoop + kopiëren) en vervolgens te plakken (CTRL + V *of* rechtermuisknoop + plakken).

Naar de survey komt u door op deze link te klikken: [link](#)

Nogmaals hartelijk bedankt voor uw deelname!

Met vriendelijke groeten,

L. Schenk

Appendix N: Introductie tweede deel

Zeven dagen geleden heeft u de beschrijving gelezen van een gewapende overval gepleegd door Jasper. Hij vertelde toen het één en ander waarom het was gebeurd.

Er volgen nu een aantal vragen daarover, onder andere over hoe u nu over het misdrijf denkt en welke staf u nu zou willen opleggen.

Appendix O: Debriefing

Bedankt voor uw deelname!

In dit onderzoek gaat het erom of en hoe de attitude van mensen ten opzichte van de daders na een bepaalde tijd verandert. Daarom werd u gevraagd om de vragenlijst twee keer in te vullen. Verder wordt onderzocht of het van invloed is als mensen vooraf het perspectief van de dader innemen. De helft van de respondenten kreeg daarom de taak om het perspectief van de dader in te nemen, de andere helft niet.

Als u nog vragen of opmerkingen heeft of geïnteresseerd bent in de uitkomsten van dit onderzoek, stuurt u gerust een mail naar: l.schenk-1@student.utwente.nl

Appendix P1: Manipulatiecheck: Hoofdeffect voor ‘mate van perspectief’

Afhankelijke variabele	F	Sig.
Mate van perspectief	25.54	.000

Appendix P2: Variantie-Analyses: Hoofdeffecten van perspectief, tijd en interactie-effecten

Afhankelijke variabele	Hoofdeffect van perspectief		Hoofdeffect van tijd		Interactie- effecten	
	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.
Empathie	.54	.696	9.10	.004	.276	.600
Attitude	.137	.712	7.46	.008	.014	.907
Zwaarte gevangenisstraf	2.75	.102	.05	.923	2.75	.102
Zwaarte werkstraf	1.91	.171	1.37	.246	.595	.443
Zwaarte geldboete	.019	.89	.292	.591	.755	.388